

באר הגולה

פה

הלכות דברים הנוהגים בפעורה סימן קפא

ה תוספות שם
בבבכות וכו' קה
ו רוקח וכו' א
ושפליהלמט

למחש למידי: ד "אף-על-פי שמתר לאבד פרווין שאין בהם כזית. מכל מקום (י) קשה (א) [ג] לעניינת: ה 'נוהגים (יא) לבסות (ד) [ד] הספין בשעת ברפת המזון; (יב) ונהגו שלא לבסותו בשפת יומו טוב:

קפא דין מים אחרונים, וכו' י' סעיפים:

א (א) מים אחרונים (ב) חובה: ב מים אחרונים אין נוטלים על-גבי קרקע (ג) *אלא (ב) [ג] בקלי, (ד) מפני רוח רעה ששורה עליהם. (ה) ואם אין לו כלי, נוטל על-גבי (ו) עצים דקים (ז) [ג] בקלי, (ח) מפני רוח רעה ששורה עליהם. (ה) ואם אין לו כלי, נוטל על-גבי (ו) עצים דקים

שערי השוכה

מבאר שכתב מדברי הזוהר פי יתרו ומפרש דהינו מחלת הסעודה. וקבאו ידארו. וקבאו שם הקדוש מלך שם הארץ כנה, עין שם: [ג] לעניינת. עין בה"ט. ועין בר"י בשם מ"ה שהטלתי מתנ"א גלאט"ר ויל פרוש הקדמת הזוהר נחב להקדים ודנאק בשאין קבל הפירוש יחד פנת ליא אסירא, עין שם: [ד] הספין. עין בה"ט. וקבר"י פזב שנקדמה שראה בשם הקדוש מקרים קורדנורו זיל שאין לבסות בשבת וי"ט. וכן ראיתי למו"ה מקבר"א אזולאי בהנהגותיו כח"י, לפי ששבת וי"ט קמו לעוה"ב שפאות זמן מתוק החיצונים ובלע הפנת לנצח, עכ"ל כ"ו, עין שם. ומ"ש לבסות הפנת כ"ו, קבר"י נחב בשם מדיה טעם אחר, שלא יפלו מפני אחרונים על הפנת וקמא, ולא שפך בשח פתן שפרכו עליו המוציא, וקבר"י נחב שבמקום אין מי שיהיה פן רק באינה עדי ראו קצת נוהגין פן, ע"ש: [ג] בקלי. עין בה"ט. ועין לעיל סימן קעג מ"ש שם בשם קמ"ע והא"ר,

באר היטב

והב"ש פרק חלק, עמ"א וכש"ך יו"ד סי' קעח ובידארו [ועין בספר אליה רבה שהסכים עם פמ"ר]. תקבשו ב"ד שם פתב דהנוהגים לצרף שלחן בליל-שבת פת שלם ומניחין אותו שם כל הלילה יש למחות בידים, ודנאי לא נהפשוט זה אלא מחק עובדי-כווכבים, ע"ש, וכיכ בספר נגיד וקצנה, ע"ש. והש"י ב"ד וכן מושב ומקום המנהג שפושין לבבוד השבת, ע"ש, ונהגו אהרן כרב עליו: דבריו זמורים, ע"ש: (א) לעניינת. הינו אם משליכן במקום שדורסין אבל אם משליכן לפנים שרי, מ"א, ע"ש: (ז) הספין. דברול מקצר מי האדם, ואינו דין שיהיה מנח על השלחן שדומה למזבח שפארין ומי האדם. וטעם ב' לפי שפעם א' הגיע א' לברפת בונה ירושלים ונזכר חרפן הפנת ונתקע ספין בקטנו, ע"כ נהגו לסלקו בשעת ברפת ב"י. וכתב ט"ז:

והמעשה היה בחל ע"כ גורו גיכ בחל, ולטעם הא' י"ל דכיון דאין בונין מזבח בשפת וליכא רמו למזבח, ובכדיתתנו אין נוהגין לחלק בין שבת לחל. עין בתשובת באר-עשק סי' כז, כתב בשלחן ארבע שיש לבסות הפנת בשעת ברפת-המזון שלא יראה כשתו, ועין סימן תע"ג:

(ב) חובה. מוזגין המוס ואח"כ נוטלין, ר"יו מ"א: (ג) בקלי. ומ"מ אין לחזן ידיו מתוך הפלי, ובקמצים שרי, יש"ש מ"א: (א) עצים. וה"ה על הרצפה, דאין

באר הגולה

המסבין בתרה גורנו, אלא אם הטברך הוא אהד טהמסבין המברך בעצמו, פנדיאי חשוב הסחידהעת אצלו; ושאר מסבין, תלוי דבר זה ברעות הפוסקים לקמן בסימן קפג אם המסבין נשאין להטיח אחר שנטל הכוס בידו, דלדדהו פנדיאי אין נגורין בתרה כל זמן שלא הסיחו דעתם ולא אקרו נכנך ברפת-המזון: *אלא בקלי. ואם צריך להור שלא יפסבם אחרפן למקום פנרס בני-אדם, לקאונה תלוי בפלגא, דלפי טעם הלבוש דהתה תכלי הוא משום שלא ידרסו על זה בני-אדם, לפי זה אסור לשפכם אחרפן במקום שעובדים בני-אדם, וקדלעיל בסימן ד סעיף ט לענין מי הנטילה של שתייה, אבל לפי טעם שארי פוסקים,

משנה ברורה

יפאסו מניצוצי מי הנטילה, וכפ"ל מרש"י. ונראה דמכל מקום ישאיר לחם על השלחן במקצוץ אהד שיהיה מנח עד אחר ברפת-המזון, וכנ"ל בסעיף א, ויהיה קצת רחוק ממקום הנח: ד (י) קשה לעניינת. ודוקא לדרס עליהם דהוא בזוי גדולה, (י) אבל בשמשליכן למים, אפלו בשנאכדין על-ידי-זה אין חשש פיון שהוא פחות מפנייה. ויש מחמירין (יא) כשיש הרבה פרווין ויצטרפו לכזית: ה (יא) לבסות הספין. בבית-יוסף שני טעמים: האחר, דברול מקצר מי האדם, ואינו דין שיהיה מנח על השלחן שדומה למזבח שפארין ומי האדם, דעל-כן כתיב "לא תגיה עליהם ברזל", ועל-כן אמר שגמר אכילתו ורוצה לברך ברפת-המזון מכסה הספין: וטעם שני בשם רבנו שמחה: לפי שפעם אהד הגיע אחר לברפת בונה ירושלים ונזכר חרפן הפנת ונתקע ספין בבטנו, ועל-כן נהגו לסלקו בשעת ברפת: (יב) ונהגו שלא לבסותו וכו'. השעם שאין מקפידין על זה בשפת יומו טוב: עין באחרונים:

א (א) מים אחרונים וכו'. הטעם, (ב) מים ראשונים (שקדשו ודיהם קדם האכילה ופסולות לברכה, וסמכו תז"ל אקרא ד"והתקדשותם והייתם קדשים"; ו"והתקדשותם אלו מים ראשונים. (ג) ואפלו לפי שאינו מברך בעצמו אלא שומע לצאת מפי המברך, ויותר מזה: אפלו בשאין ידיו מזהמות כלל מן האכילה, גם-כן חיבו תז"ל בנטילת מים אחרונים, והוא מפני חשש מלח סדומית, דבכל סעודה הלא נמצא מלח, (ג) ויש לחש שמה מערב בהן מעט ממלח סדומית, שמספא העינים למי שנוגע בהם) ואתר-ך יגע בעיניו; ואף עכשו שאין מצוי מלח סדומית בינינו, יש לחש למלח אחר שטבעה במתה. ועין בסעיף י: (ב) חובה. ואם יש לו מים מצמצמים, (ד) צריך למעט במים ראשונים כפי שעור המבאר בסימן קסב סעיף ב בכדי שישאר לו מעט למים אחרונים. ואם אין לו רק כפי שעור מים ראשונים, (ה) הם קודמים אפלו למי שנוהר תמיד במים אחרונים, דהאידנא דאין מצוי מלח סדומית בינינו אינם חובה כל-כך כמו מים ראשונים. (ו) יש אומרים דמתחלה אין לו לאכל אלא-אם-כפן יודע שיהיה לו גם-כן מים אחרונים, (ז) ומכל מקום אין החיוב עליו יותר מפנים ראשונים, דהינו בלפניו ארבעה מילין ילאחריו מיל, ואם בתוף שעור זה לא נמצא מים, (ח) אף-על-פ"כ מתר לו לאכל וגם לברך אחר-כך ברפת-המזון, (ט) וכל אימת שיקצא מים אחר-כך יטל ידיו) משום חשש מלח סדומית: ב (ג) אלא בקלי. ולא יתחב ידיו (י) בתוף הפלי לרחצם, אלא ישפך המים על ידיו שידר לתוף הפלי: (ד) מפני רוח רעה. ויש (יא) חשש סכנה לעובר עליהם, (יב) ובמקום שאין עובדים שם יכולים לטל על-גבי קרקע, ולכן מתר לטלם תחת השלחן, ואף-על-גב שלפעמים מסלקין השלחן מכל מקום יתגבדו בינו וביני: (ה) ואם אין לו כלי. דקשיש לו כלי

שער הצייון

(י) מגן-אברהם ואליה רבה וש"א: (יא) עין בשערי-השוכה בשם הפריי"וסף: (ב) גנרא: (ג) שאלחות, והקא פפוסקים: (ג) בית-יוסף בשם הרמב"ם: (ד) פשוט: (ה) מגן-אברהם (ו) מגן-אברהם וכן פתב הפגון-גבורים, ועין באליה רבה: (ז) פן משמע ממה שכתב: ועין סימן קסג וכו': (ח) ומכל מקום נראה דטוב שיקרף ידיו במשה קדם שיאכל קדי שלא יהיו ידיו מזהמות מן האכילה, וגם יהיו מפילא שטורות מנגיחה במלח סדומית: (ט) הנאכדי: (י) קנך אברהם בשם רש"ל. ועל נטילת ידים שבין גבינה לבשר, מתר אפלו לשפפם בתוף הפלי) [שם]: (יא) לבוש: (יב) מגן-אברהם:

הלכות מים אחרונים סימן קפא

(ו) וכיצא בקו: ג אין נוטלין (ז) בחמין שהנד (ח) נקוית בהם. מפני (ט) שמפפפעיין (פרוש. מבעבעין, מלשון 'שחין אבקבעת') את הידים ואין מבעבירין את הזקמא: ד אין צריך לטל אלא (י) *עד (ס) פרק שני של אצבעות: ה צריך שישפיל ראשי אצבעותיו למטה כדי (יא) שתמד הזקמא: ו יאם המסבין רבים, עד המשה (יב) מתחילין מן המברך, ואם הם יותר מתחילין (יג) *מן הקטן, ונוטלין דרך ושיבתן. (יד) ואין מקבדין זה את זה לטל, עד שמגיעין (טו) לזקמשה האחרונים, וכיון שלא נשארו אלא חמשה שלא נוטלין (טז) מן המברך: ז (יז) אין מקבדין שום ברכה על מים

ג שם נקרא ד טו וברשבי"א ה טוה ד ו ברכות מו ז טו בשם פה"ג ורב עמרם

באר היטב

רוח רעה שונה אלא ע"ג קרקע, מ"א. כתב החיט, דבמקום שאין עוברים שם יכולים לטל ע"ג קרקע. וכתב המ"א: גיל דתחת השלשן שרי, ואע"ג הלפעמים קולקין השלשן ט"ס ותגבו ביני וביני: (ד) נקוית בקו: ורש"ל פסק דוקא בצונגין: (ס) פרק שני. שלמקלה מהפך אין מגיע לקלח המאכל: (ו) לה' האחרונים. ושערו חכמים שבשעור נטילת הארבע יכול המברך לעין בוד ברכות של בה"מ. וש"מ דהא דאמרין תקף לגבי ברכה לאו תכף מפש אלא בכדי ששור

שערי תשובה

ע"ש: [ו] לחמשה האחרונים. ועין בה"ט. ובשם הרא"י דיל כתבו שאסור להפסיק אפילו בדבריהם, ע"ש:

באר הלכה

שאין רוח רעה שונה על המים כשרוחצם בכלי, מטר. ואין דומה להנ"ל בסימן ד. ודעתם הרוח רעה שונה על המים, וכשרוחצו נדו אפלו בתוך כלי שונה על המים הרוח רעה טו המים. אבל באמת יש לרחות, דאפשר אפלו אחר-כך כשמועה המים אחרונים מן הכלי על הקרקע שונה עליהם ורוח רעה, וכן משמע קצת לשון רש"י [חלון ק"ה] דבור הפתחיל קסא, עין שם, דכל שחמם אחרונים נוטלין על-גבי קרקע רוח רעה שונה עליהן: * עד פרק שני וכו'. עין בבאור הגר"א דמוכח מזה [לפי מה שכתרו בדמשק-אליעזר] דדיו זה תלוי בכלקמא הנ"ל בסימן קסא סעיף ד, דלדעת הרעה הראשונה שם יהיה הדיו בנטילת מים אחרונים עד סוף לשורי האצבעות עם פפת הדי; וטוב לנהוג בן לכתולה לצאת דיו הכל כשיש לו מים: * מן הקטן. עין במשנה ברוכה, כדי שלא יהא הפסק נב לגדול המברך בין נטילה לנטילה, והוא מהרשב"א. וכתלים שכלן מקבדין בעצמם. אם כן אף אם יתחילו מן הקטן יהיה הפסק גדול מן הנטילה לברכה להנוטלין ידיהם הראשונה, מהבין שישומו מים על השלשן לנטילה באיזה מקומות ונלא כוס אחד לכל המסבין שעליהם ידיו: [ישעיה הרבה], בן נראה לעניינת דעמי:

משנה ברורה

(יג) לשפכם דוקא בחוף הפליה: (י) וכיצא בקו. כמו (ד) אבנים דקים וקוצים וכל כהאי גוונא (טו) שנוכלעים בהם המים ואינם מהתקבצים למקום אחד. (טז) ויש מקלין לטל אף על-גבי רצפה אם אין לו כלי לטל בהוכו, דסבירא להו דדוקא על-גבי קרקע ממש שונה עליהם רוח רעה, אבל לפי מה שכתב הלבוש (יז) יש להחמיר בזה: ג (ז) בחמין. אבל פושטין, דהיגו שאין הפך סולדת בקו, מטר. ורש"ל פסק דוקא בצונגין, ומיהו, אם אין לו כי אם אלו הפושטין, (יט) בודאי אין להחמיר: (ח) נקוית בהם. לאו דוקא, דבנדאי אין אדם נוטל ידיו במים כאלו שיפנה בקו, אלא רוצה לומר (יט) שהפך סולדת בקו, ושעורו, כל שפך של תינוק נקוית בו"ט [מ"א]: (ט) שמפפפעיין. מברכין אף הידים ומבליעין בקו את זקמת התבשיל [רש"י]. ונראה לי דחמין שנצטננו מטר לטל בקו: ד (י) עד פרק שני. שלמעלה משני פרקי אצבעות אין מגיע לקלח המאכל (ס) [וימן אצבע

האגדת צריך לטל פרק ראשון]: ואם היה המאכל מגיע מבאן ואילף, צריך רחיצה גם למעלה [א"י בשם כל-בר]. ועין בבאור הלכה. ורע עלי המצעה שראיתי שיש אנשים אשר המה זהירים בנטילת מים האחרונים, אבל אינם יוצאים חובת הדין כלל וכלל, דאינם נותנים כי אם איזה טפים מים על ראשי האצבעות עד אשר אפלו עד סוף פרק הראשון אינה מגעת, ולפעמים יוצאים בנגיעה בעלמא במים וידיהם נשארים מטנפות מזהמת המאכל ככראשונה, ובאמת מן הדין צריך לרחץ לפחות עד סוף שני פרקי אצבעות, וכנ"ל: ה (יא) שתמד הזקמא. מן הלכות שבעיני על-ידי הנטילה: ו (יב) מתחילין מן המברך. כדי (טא) שיעין בארבע ברכות של ברכת-המזון בתוך הזמן שישלו אלו הארבעה אנשים הנשארים. (כב) ואף-על-גב דהיום הפנהג שכל אחד מהמסבין מברך לעצמו ואין יוצאים בברכתו, מפל מקום לא נשתנה הדין, דגם היום מתכוון שיאמרו המסבין כל ברכה וברכה בלחש עם המברך שיקברך בקול רם, כדאיתא לקמן בסימן קפג סעיף ז, וגם ברכת הזמן צריך המברך לומר לפניהם, משום הכי צריך לעין קצת מתחלה: (יג) מן הקטן. היושב בסוף המסבה, והטעם הוא, (כג) כדי שלא יהא צריך המברך להמתין הרבה אחר נטילתו עד שישלו כלם, וינאי הוא לו, (כד) וגם דהוי הפסק: (יד) ואין מקבדין וכו'. דאין זה פבד במה שיימדו לו שהוא ירחץ תחלה נדיו המזומות: (טו) מתחילין וכו'. כדי שבשעור הזמן שישלו הארבעה את ידיהם יוכל הוא לעין בברכת-המזון, וכנ"ל. (טז) ואף דקמא לן דתכף לנטילה ברכה, בשעור זה לא חשיב הפסק; ומיהו, אפשר דבכדי אין להפסיק כלל: (טז) מן המברך. וכיון שנטל הוא נדיו, אותן הארבעה שאצלו אין מקבדין זה אף זה, אלא דרך ושיבתן נוטלין: ז (יז) אין מברכין וכו'. דלפי (טז) הטעם שבארנו לעיל בסעיף קטן א, משום חשש מלה סדומית דהיא סכנה לעינים, בודאי אין שייך לברך על נטילה זו, כמו שאין מקבדין על שמינה משאר סכנות, כגון המסבין מים בלילה מפני סכנת עלוקה וכיצא בזה. ואפלי לפי הטעם הראשון שכתבנו לעיל דהנטילה היא כדי להסיר הזקמא מעל נדיו קדם ברכת-המזון, שקלפי טעם זה היה ראוי לברך על נטילה זו, מפל מקום לא נהגו כן, לפי שעכשו אין עושין המצוה כתקנת חכמים ומנהגם, שהי נהגים למשח הידים גם בשמן ערב אחר הנטילה להעביר

שער הציזין

(יג) כדעת הרמב"ם המוכא בבית-יוסף, אף במקום שאין לו כלי סוף על הרשב"א ומשיר [הגר"א ומאמר-מדכי ומגן-אבורים]: (ד) אליה רבה בשם הכל' בו: (טו) לביש ועת-המדי: (טז) מגן-אבריהם ואלהיה רבה לדעת החנוף: (יז) דהקטן שם כלבוש יראה בפשיטת דסבירא לה דהרוח רעה שונה אף בשנוטלם בכלי, אלא שמשמחר בכלי שלא ידרכו עליו בגני-אדם [אך לשון רש"י דחוק לדידה, עין שם]. ולפי זה אין להקל לשפכם על-גבי רצפה. ולעניינת דעמי גם לחנוף גופא צריך עין, דאפשר דרצפה חשוב קרקע, ומה שכתב קסא וכל דבר שחוצץ הינו נמי דומא דקסא שאינו סביר: (יט) דהלא כל הראשונים פסקו בלשנא בתרא לקלא, וכמו שצינתי לעיל בסימן קס סעיף ו, עין שם בשער הציזין: (יט) שחונתח לאחוריה מפני החס"א (רש"י): (כ) תלמידי רבנו יונה: (כא) ורשבי"א ומוכא בבית-יוסף. ועין באליה רבה מה שהשיג על רש"ל: (כב) פרי-מגדים: (כג) דסלוק השלשן שכתב רש"י לאו דוקא, אלא ושיבתו כטל ולהמתין על הכל גנאי הוא לגדול או לאיזה איש שכבוד אותו לברך [דרישה בסימן קפ, וכן כתב האליה רבה לתרץ קשיות הש"י]: (כד) בית-יוסף והאחרונים מרשב"א. ולכאורה היום שאנו מברכין כלם, גם בקטן יש משום הפסק; ואולי דהנו צריכין לחש יותר להמברך דהוא העקר יותר, וככל מה דאפשר למען מתקנין: (כה) פגן אבריהם בשם בית-יוסף ורשבי"א: (כו) אחרונים:

הלכות מים אחרונים סימן קפא

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ה]

דכשיש לו בלי ישפכם דנקא בתוך הקליה⁽⁸⁾.

(8) ואף ליטול לתוך כיוור, כתב הגר"ח קניבסקי (אוצר המים פי"א הע' טו) שנהגו להקל. וכן התבאר בשו"ת אור לציון (ח"ב פי"ג תשובה א) שהמנהג הוא ליטול לתוך כיוור.

וכשנטלים את הידים בכלי על השולחן, כתב לעיל (סי' קפ ס"ק ז ו-ט) שצריך לנקות את הפירות מסביב, כדי שלא יותוו המים עליהם וימאסו על ידי כן.

ולענין נטילה בשבת לתוך כלי, כתב בביה"ל לקמן (סי' שלח ס"ח ד"ה אסור) שאף על פי ששורה על המים רוח רעה ולכאורה הריהם מוקצה, ואם כן נחשב הדבר כעושה את הכלי לגרף של רע, ואסור לעשות גרף של רע לכתחילה [דדיעו ליצור מצב שהמוקצה יחשב כגרף יוכל לטלטל], מ"מ נהגו היתר בדבר, והסיק לבאר (בתני' השני) שאכן אין המים האחרונים נחשבים כמוקצה, כיון שמצד הדין הריהם מותרים בשימוש [אמנם במשנ"ב להלן (סי' ו ובשעה"צ ס"ק יז ובביה"ל כאן ד"ה אלא) הביא מחלוקת אחרונים האם רוח רעה שורה על מים אחרונים שנטלים לתוך כלי].

[משנ"ב ס"ק ו]

ואינם מתקבצים למקום אָדָד⁽⁹⁾.

(9) אמנם לענין נטילה ידים שחרית, שכתב השו"ע לעיל (סי' ד ס"ח)

שאסור לנטלם על גבי קרקע, משום שרוח רעה שורה עליהם, כמבואר במשנ"ב שם (סי' יח), כתב שם שאפי' על גבי קיסמים אסור.

[משנ"ב ס"ק ח]

אָלא רוצה לומר שהיד סולדת בקו, וישעורו, כל שפָּרסו של תינוק נכרית בו⁽¹⁰⁾.

(10) וישעורו בזמנינו, ראה מה שכתבנו לקמן (סי' שיח ס"ק פט) לענין ביטול בשבת.

[שעה"צ ס"ק יט]

שחוננת לאחוריה מפני תהום⁽¹¹⁾.

(11) ולדעת החזו"א (חוט שני שבת ח"ב פכ"ט ס"ק ז ד"ה שיעור), אם יכול להניח את היד ולסלקה מיד, אין בזה כדי להיכיר שאין זה חום בשיעור שהיד סולדת בו, ורק אם אפשר להשאיר את היד בחוב זה זמן ממושך, מוכח שאינו חוב שהיד סולדת בו.

[משנ"ב ס"ק טו]

ומיהו, אָפְשֵׁר דְּבִכְדֵי אֵין לְהַפְסִיק כָּלְלִי⁽¹²⁾.

(12) ושיעור הזמן הנחשב כהפסק בין הנטילה לברכת המזון, כתב בשעה"צ לעיל (סי' קעט ס"ק ג) שהוא כדי הילוך כ"ב אמה, וביותר מזה לא מקרי תיכף.

מילואים הלכות דברים הנזקקים בפעודה סימן קעד המשך מעמוד קודם

כוס לברכת המזון, אם לא שיש לו יין או חמר מדינה בביתו, שאז לכולי עלמא מצוה מן המובהר לברך על הכוס. ודוקא כשמברך בשלושה, אבל לענין יחיד המברך מקילים כמה אחרונים לגמרי שאין צריך כוס, וכן מנהג העולם.

13) ולדעת רוב הפוסקים, כתב בשע"צ לקמן (סי' קצו ס"ק יח) שחובב ברכת המזון מן התורה הוא אף כשלא שתה. וכן כתב הרמ"א שם (סי' ד) שאין צריך לחוש לכך אלא לכחחילה, דהיינו שאם חלק מהמטובים שתו וחלק לא שתו, לכתחילה יש לתן לברך למי ששתה כדי שיציא את האחרים ידי חובתם.

[ביה"ל ד"ה לפני]

דבמפלג אין שיק לפטור לכלי עלמא¹⁴.

14) ומשמע שגם אם ביוון לפטור את מה שישתה בתוך הסעודה, אינו פוטר אם שהה לאחר מכן זמן מופלג. אך לענין שתיית יין שלא בתוך הסעודה מבאר בביה"ל לקמן (סי' קצ ס"ב ד"ה אחר) שלדעת הרבה אחרונים אין השהייה נחשבת בהפסק לגבי ברכה ראשונה אפילו אם שהה כל היום, אלא בצירוף היסח הדעת נוראה תהלה לרד (ס"ק יג) שהוכיח מדברי השו"ע הרב לגבי יין הבדלה, שלפטור יין שבתוך סעודה קשה יותר מאשר לפטור יין ששתיים שלא בתוך סעודה, אלא שמדבריו לענין יין קידוש מוכח להיפך, ונשאר בצריך עיון גדול.

מלאה ובלטת, שאז יראה ממילא כאילו שתיהן מלאות.

ולענין שיעור מלא לוגמיו במידות זמנינו, כתב בספר מידות ושיעור תורה (פ"ז ס"א) לגבי יום הכיפורים שיש להחמיר בשיעור של בערך 40 גרם [אך לגבי קידוש כתב שיש לשתיית שיעור שהוא בודאי מלא לוגמיו והוא 55-50 גרם], וכן כתב הששי"ב (פ"ט ס"ב) שבאדם מבוגר בינוני השיעור הוא 40-45 גרם.

11) ועיצה נספח לזה כתב הששי"ב (פ"ד הע' קד), לכוון בשעת הברכה על היין שלא תפטור הברכה את שאר המשקים, ואז יוכל לברך עליהם, וכעין דברי השו"ע להלן (ס"ד). אמנם דעת הגרי"ש אלישיב (וזאת הברכה פ"א הע' 4) והגר"פ שיינברג (חידושי בתרא) שיעיצה זו אינה מועילה, כיון שהמשקים נטפלים ממילא ליין כשהם מונחים לפניו, ואם כן עדיין יש להסתפק האם נפטור המשקים בברכת היין וראה בחיי אדם (כלל נה ס"ו) שהוכיח עיצה זו לכוון בשעת ברכת היין שלא תפטור ברכתו את שאר המשקים, אך לא סמך על זה למעשה, וכתב שיש לברך על סוכר כדי לפטור בכך את שאר המשקים.

[משנ"ב ס"ק ה]

מקל מקום מצוה מן המבחר יש קנה אם יוכל לעשות ככוס¹⁵ וכו', אינו חייב מן התורה לברך ברכת המזון עד שישתה¹⁶.

12) ולקמן כתב (סי' קכב ס"ק ד), שמנהג העולם להקל שלא לחזר אחר

הלכות דברים הנזקקים בפעודה סימן קפא המשך מעמוד פה

מיום אחרונים, מבואר ברמ"א לעיל (סי' קעח ס"ב) שמותר לצאת ממקומו לצורך מצוה עוברת ונבדלה"ל שם (ד"ה עוברת) צידד שמותר לצאת אפילו למצוה שאינה עוברת], וכן כתב בשו"ת שלמת היים (סי' קעח), והוסיף בביאור הדבר, שכיון שהטעם שאסור לעקר ממקומו קדם ברכת המזון הוא מחמת החשש שישכח לברך, לפיכך כאן שהדבר שייך לברכת המזון אין חשש שישכח מלברך.

[משנ"ב ס"ק ז]

מפני רוח קצה¹⁷.

7) ולברך ברכת המזון כנגד מי הנטילה, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' ד ס"ק יח) לענין אמירת ברכה כנגד מי נטילת שחרית ששורה עליהם רוח רעה [אולם באופן שנטל לתוך הכלי, ראה במשני"ב להלן (ס"ק ו) ובשע"צ ס"ק יז ובביה"ל ד"ה אלא] שנחלקו הפוסקים האם שורה עליהם רוח רעה]. והובא (ארחות רבנו ח"א עמ' פג) שהגרי"י קניבסקי כיסה את המים אחרונים במפית נייר, וראה מה שכתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ח ס"י קסח אות ג).

5) ומי ששכח ליטול ידיו ונזכר באמצע ברכת המזון, כתב הגר"ח קניבסקי (אוצר המים פ"ד הע' נב) שיכול ליטול באותה שעה [אולם בשעת הנטילה צריך להפסיק לברך, וכמבואר בשו"ע לקמן (סי' קפג ס"ב וס"ו קצא ס"ג) שאסור לברך כשעוסק במלאכתו].

[שע"צ ס"ק י]

מִתְרַצֵּי לְשִׁשְׁשָׁם בְּתוֹךְ הַקְּלִי¹⁸.

6) ובטעם החילוק כתב המחצה"ש (ס"ק א) בשם הים של שלמה (חולין פ"ח ס"ו), שמים אחרונים שענינם להעביר את הזוהמה מהידים, אם כן כשרחצם בתוך הכלי, אף על פי שירדה הזוהמה על ידי השפשוף מ"מ

הלכות מים אחרונים סימן קפא קפב המשך מעמוד פו

כתב, שמיון שלרבים היה קשה לשתות יין אחר האכילה מחמת כבדות וכדו', לכך הקילו.

עוד כתב הערוך השלחן (שם), שאף שמנהג העולם שלא לברך ברכת המזון על הכוס, מ"מ יש המדקדקים לעשות כן בשבתות ובימים טובים כשיש וימון, וכן כתבו בסדר היום (כונת קידוש ד"ה ובעור) ובמקור

ובמנהג העולם שאינם מקפידים כל כך לברך על הכוס, כתב הערוך השלחן (ס"א ו-ג), שהוא משום שהיין ושאר המשקים הם יקרים, ולפיכך במדינית בהן היין מצוי ובזול, ראוי לכל ירא ה' לברך על הכוס, ובפרט כשיש וימון, וכן העשירים השותים שטר בכל סעודה, בודאי שלהם נאה לברך על הכוס. ובארחות חיים (ספינקא, ס"ק ב)

